

HOOFSTUK 1

ALGEMENE ORIËNTERING

1. INLEIDING

Volgens Smit (1985:5) is wetenskaplike navorsing " ... 'n ontwikkelingsproses wat begin by die waarneming van verskynsels wat die moontlikheid van nuwe kennis inhou, wat nadat dit deeglik ondersoek is, beduidend genoeg sal wees vir die spesifieke studieveld en vir 'n wetenskap in die algemeen."

Meer navorsing bied 'n wetenskaplike feitebasis vir die professie. Maatskaplike werkers kan dus met groter vertroue, beter resultate lewer. Verder is navorsing vir die Maatskaplike Werk noodsaaklik om nuwe idees, metodes en middele te ontwerp, sodat die professie kan tred hou met nuwe behoeftes wat gedurig in 'n vinnig veranderde samelewing ontstaan. Navorsing maak die professie meer doeltreffend en word die professie sodanig gedien (Strydom, 1989:197).

In hierdie hoofstuk gaan daar aandag geskenk word aan die wyse waarop hierdie navorsing aangepak is met spesifieke verwysing na die motivering vir die keuse van die onderwerp, doel van die ondersoek, probleemformulering, die voorondersoek, navorsingsontwerp, probleme ondervind tydens ondersoek, begripsomskrywing en ook die indeling van die navorsingsverslag.

2. PROBLEEMFORMULERING

Pleegsorg maak 'n integrale deel van die maatskaplikewerk-professie uit en behels dat 'n kind sorgbehoewend bevind word ingevolge artikel 14(4) van die Wet op Kindersorg (Wet nr. 74 van 1983), en die kind dan in die sorg van iemand anders as sy ouers geplaas word. 'n Kind wat verwyder word, ervaar baie trauma en skuldgevoelens (Stein, Gambrill & Wiltse, 1978:3).

Volgens Smit (1985:14) is 'n probleem " ... 'n stelling, gewoonlik in vraagvorm, aangaande die probleem aspek wat ondersoek word, met ander woorde stellingvrae wat die probleem area afbaken. Dit is belangrik dat hier aandag gegee word aan die oplosbaarheid en betekenisvolheid van die stellingvraag."

Inligting omtrent die kind se aanpassing in die pleegsorgsituasie is nie teoreties van aard nie, aangesien dit nog nie wetenskaplik bewys is nie. Die volgende stellingvrae kan dus geformuleer word: **In watter mate geskied werklike aanpassing van die kind in pleegsorg ? Watter implikasies het pleegsorg op die suksesvolheid van die pleegplasing ? Hoe kan hierdie aanpassings vergemaklik word ?**

Bogenoemde stellingvrae kan in die volgende probleemformulering saamgevat word:

- Pleegsorg vereis aanpassing vir sowel die kind as die pleegouers.

3. MOTIVERING VIR DIE KEUSE VAN DIE ONDERWERP

Die motivering vir die keuse van hierdie onderwerp is die feit dat daar min literatuur oor hierdie onderwerp beskikbaar is en dat daar 'n groot kennisgaping in hierdie verband bestaan. Daar bestaan ook 'n groot behoefte aan hierdie studie waar die navorser werksaam is. Pleegplasinge en die gebruik van spel terapie, is 'n belangstellingsveld van die navorser wat as verdere motivering gedien het om hierdie studie te ondersoek en te onderneem.

4. DOEL VAN DIE ONDERSOEK

4.1 Doelstelling

Om deur middel van spel terapie die aanpassing van die kind in pleegsorg te

ondersoek.

4.2 Doelwitte

- Om 'n in-diepte literatuurstudie oor die aanpassing van die kind in pleegsorg te doen.
- Om spel terapie met geselekteerde pleegkinders te doen en hulle aanpassing in pleegsorg te ondersoek.
- Om uit genoemde studie gevolgtrekkings en aanbevelings te maak, wat as maatstaf vir verdere studie en vir die oplossing van moontlike probleme in pleegsorg kan dien.

5. NAVORSINGSMETODOLOGIE

5.1 Kwalitatiewe navorsing

Navorsers volg 'n kwalitatiewe benadering in hierdie studie.

Volgens Dooley (1990:276) is kwalitatiewe navorsing 'n nie-kwantitatiewe benadering. Dit verwys na navorsing wat in die volgende tabel saamgevat word:

<p>Data word ingesamel deur middel van gestruktureerde onderhouds en sensusdata</p>	<p>Raw data onsigbaar nietoes van data nominale, waarneem deur deelnemers in doorgangte gesien</p>
---	--

(Bailey, 1957:50) en (Ginnell, 1988:156)

TABEL 1: VERSKILLE TUSSEN KWANTITATIEWE EN KWALITATIEWE NAVORSING

Kwantitatiewe navorsing	Kwalitatiewe navorsing
1. Toetsing van voorspelbare hipoteses oor die sosiale werklikheid.	1. Versameling van gedetailleerde beskrywing van die sosiale werklikheid, wat by die formulering van hipoteses behulpsaam is.
2. Word deduktief gebruik: Aanwending van die sosiaal wetenskaplike teorie by die sosiale werklikheid.	2. Word induktief gebruik: Gebruik van konsepte en teorie verkry uit die sosiale werklikheid wat bestudeer word.
3. Poog om die sosiale werklikheid te bestudeer vanuit 'n objektiewe oogpunt.	3. Poog om sosiale werklikheid te bestudeer vanuit die oogpunt van deelnemers betrokke by die studie.
4. Syfers word gebruik, om konsepte in bruikbare definisies te verander.	4. Natuurlike taal word gebruik, deurdat idees uitgedruk word in die taal van die sisteem wat bestudeer word.
5. Data word ingesamel deur middel van gestruktureerde onderhoude en sensusdata.	5. Relatiewe onopsigtelike metodes van data-insameling: waarneming deur deelnemers en doelgerigte gesprek.

(Bailey, 1987:60) en (Grinnell, 1988:186).

Volgens die navorser se mening maak sy van kwalitatiewe navorsing gebruik, aangesien haar universum baie klein is, sodat 'n kwantitatiewe benadering nie gevolg kan word nie. Navorser maak van ongestruktureerde observasies gebruik, eerder as vooraf geklassifiseerde kategorieë, wat 'n kenmerk van kwalitatiewe navorsing is. Verder het dit ook die voordeel dat dit 'n gevoelselement het, met ander woorde die navorser verkry 'n beter begrip van dit wat sy ondersoek (Grinnell, 1988:186).

5.2 Soort navorsing

Vir hierdie studie maak die navorser hoofsaaklik van toegepaste navorsing gebruik.

Volgens Bloom (1986:56) is toegepaste navorsing " ... oorspronklike ondersoekwerk wat verrig word om wetenskaplike en tegnologiese kennis te vermeerder, met praktiese benutting as uitsluitlike oogmerk. Toegepaste navorsing poog om bestaande kennis te eksplorieer om nuwe idees te bekom."

Navorser stem met bogenoemde stelling saam en onderneem hierdie studie om gevolgtrekkings uit versamelde gegewens te maak wat sy uit die literatuurstudie, waarneming en die gebruik van speltherapie verkry in 'n poging om dit te analiseer, te verklaar en te verstaan. Deur hierdie studie te onderneem, word bestaande kennis rondom die veld verder geëksplorieer om nuwe kennis te bekom, soos wat dit die toegepaste navorsing betaam.

5.3 Navorsingsontwerp

Vir hierdie studie maak die navorser van die verklarende ontwerp gebruik.

Verklarende navorsing maak 'n analise. Dit wil met ander woorde 'n verklaring vir 'n vraag of probleem gee. So kan voorspellings en terugskouings gemaak word. Verklarende navorsing kan byvoorbeeld die vraag vra: Waarom tree mense op soos hulle wel optree? Hoe doeltreffend is maatskaplike

hulpverlening? Waarom is dit doeltreffend? (Grinnell & Williams, 1990:167).

Die navorser maak dus van die verklarende ontwerp gebruik, aangesien sy 'n analise rondom die aanpassing van die kind in die pleegsituasie wil maak en hoe die aanpassing, hetsy goed of swak, die sukses of mislukking van die pleegplasing bepaal.

5.3.1 Hipotese

Navorsers maak hoofsaaklik van die verklarende ontwerp gebruik, sodat enkele hipoteses wel geformuleer kan word. Die hipotese wat hierdie studie rig, behels die volgende naamlik:

- As 'n kind in pleegsorg geplaas word, ervaar hy/sy aanpassingsprobleme, wat 'n invloed op die verdere verloop van die pleegsituasie het.

5.4 Navorsingsprosedure en -werkwyse

Vir hierdie ondersoek maak die navorser van waarneming met gekontroleerde stimuli met die oog op die veldopname gebruik. Navorser maak hier van literatuur, persoonlike onderhoude met die pleegouers wat op gestruktureerde wyse plaasvind, gekontroleerde waarnemings, asook van speltherapie sessies met ses pleegkinders gebruik. Daar word gepoog om die effek van speltherapie op die aanpassing van die kind in pleegsorg te bepaal en waar te neem (Cilliers, 1973:131).

6. VOORONDERSOEK

Die voorondersoek kan soos volg gedefinieer word: "Proses waarvolgens die navorsingsopset en -toerusting van 'n beplande ondersoek getoets kan word" (Definiërende Woordeboek vir Maatskaplike Werk, 1984:67).

Die vooronderzoek maak 'n belangrike deel van die studie uit. Navorsing word deur die vooronderzoek gerig, sodat dit deeglik en in diepte gedoen behoort te word.

6.1 Die literatuurstudie

Volgens Cilliers (1973:133) is die literatuurstudie " ... nie alleen noodsaaklik met die oog op die duidelike formulering van die probleem nie, maar is die aangewese bron van inligting oor hoe te werk gegaan moet word in die beplanning en uitvoering van die voorgestelde ondersoek."

Navorser maak van oorsese bronne, plaaslike literatuur, asook bronne en inligting uit aanverwante vakdissiplines gebruik. 'n Rekenaaruitdruk van die RGN is ook verkry om te bepaal hoeveel navorsing oor hierdie spesifieke veld al gedoen is.

6.2 Ervaring van kenners

Navorser maak gebruik van kenners, aangesien sommige vraagstukke buite haar ervaringsveld lê. Die waarde van die gebruik van kenners is dat eerstehandse inligting verkry word en dit lei tot 'n beter begrip van die werklike aard van die studieveld (Cilliers, 1973:135).

Die ervaring van kenners is onontbeerlik vir die realisering van die navorsingsprojek vanweë nuwe perspektiewe wat deur hulle aan die lig gebring word, wat onbekend is aan die navorser en vir die bevestiging van die navorser se eie sienings.

Kenners wat geraadpleeg is:

- Dr. J.P. Schoeman, dosent in speltherapie aan die Universiteit van Pretoria, Departement Maatskaplike Werk (werkzaam tot einde 1998).
- Me S. Fick, Bestuurder Ondersteuningsdienste, CMR, Mpumalanga.

6.3 Uitvoerbaarheid van die studie

By die voorondersoek let die navorser op die praktiese uitvoerbaarheid van die ondersoek, naamlik: Wat is die koste verbonde aan die ondersoek? Is daar genoeg tyd waarin die ondersoek voltooi kan word? Hoe bereid is die navorser om die ondersoek te voltooi? (Grinnell, 1981:254).

In die lig van bogenoemde is die studie prakties uitvoerbaar, aangesien dit die minimum koste vereis en daar genoegsame tyd is om die ondersoek te voltooi. Verder is die onderwerp die belangstellingsveld van die navorser en ook deel van haar werksituasie, wat bydra tot haar bereidwilligheid om die studie deur te voer en te voltooi.

6.4 Toetsing van vraelys

Navorser maak nie van vraelyste nie, maar van waarneming en geskeduleerde onderhoude as evalueringsmetode gebruik. Uit gestruktureerde onderhoude na aanleiding van 'n skedule met die pleegouers, wil navorser die effek van speltherapie op die kind in pleegsorg bepaal. 'n Studie van strategiese eenhede word dus nie onderneem nie.

7. BEGRENSING VAN DIE STUDIE

7.1 Universum

Volgens die Definiërende Woordeboek vir Maatskaplike Werk (1984:48), is 'n universum " ... die totale getal eenhede waaruit 'n steekproef geneem word."

Die universum van hierdie studie bestaan uit pleegkinders met hul onderskeie pleegouers, wat as kliënte by die Ondersteuningsraad in Brits gedurende die tydperk Januarie 1997 tot Desember 1997 geregistreer is. Hulle is almal in die Brits distrik woonagtig. Die studie word met ses pleegkinders tussen die

ouderdomme van 5-9 jaar gedoen. Geslag, taal en kultuur het geen invloed op die selektering nie.

7.2 Wyse van steekproefneming

Daar word nie in hierdie studie van 'n steekproef gebruik gemaak nie, omdat die universum relatief klein is. Al die pleegkinders tussen die ouderdomme van 5-9 jaar aan wie die Ondersteuningsraad dienste lewer, sal dus gebruik word. Slegs ses pleegkinders bestaande uit vyf seuns en een dogter tussen genoemde ouderdomme, is as kliënte by die Ondersteuningsraad in Brits geregistreer. Al ses kinders is blank en Afrikaanssprekend.

8. BEGRIPSOMSKRYWING

8.1 Pleegkind

Volgens die Definiërende Woordeboek vir Maatskaplike Werk (1984:37) is 'n pleegkind " ... 'n kind wat ingevolge 'n wet in die sorg van iemand anders as sy ouers geplaas word."

'n Pleegkind is dus 'n kind wat in die bewaring van 'n pleegouer kragtens die Wet op Kindersorg geplaas is (Departement van Gesondheidsdienste en Welsyn, 1990:3).

Volgens Stein, Gambrell & Wiltse (1978:3) is pleegkinders, kinders wie se opvoeding en versorging by hul ouerhuise onvoldoende is en as gevolg daarvan by pleegouers geplaas word.

Uit bogenoemde is dit dus duidelik dat 'n pleegkind 'n kind is wat volgens die Wet op Kindersorg uit sy omstandighede geneem word en by pleegouers geplaas word wat sy versorging en opvoeding voortsit, aangesien die biologiese ouers deur die Wet op Kindersorg onbevoeg bevind is om die kind se verdere

versorging waar te neem.

8.2 Pleegouers

'n Pleegouer is 'n persoon in wie se sorg 'n pleegkind geplaas word (Definiërende Woordeboek vir Maatskaplike Werk, 1984:37).

Pleegouers is ouers wat deur die kinderhof aangewys word as die ouers wat by die pleegkind se dissiplinerings, opvoeding en sosialisering betrokke is. Pleegouers is dus volgens die navorser se mening, volwasse persone wat deur die kinderhof bevind word as geskikte, wettige ouers vir 'n kind wat in pleegsorg geplaas word.

8.3 Pleegsorg

Volgens Rowe, Cain, Hundleby & Keane (1984:7) is pleegsorg " ... the preferred method of caring for young children who cannot remain with their own families." Hulle noem verder dat pleegsorg " ... the best way of providing deprived children with personal care and the experience of family life" (Rowe, Cain, Hundleby & Keane, 1984:7).

Pleegsorg het ook tot stand gekom uit die bekommernis wat ontstaan het rondom kinders wat deur hul ouers mishandel is en dan in ander omstandighede geplaas word wat hul vir die toekoms toegerus het (Fein, Maluccio & Kluger, 1990:1).

Uit bogenoemde is dit dus duidelik dat pleegsorg 'n vorm van substituutsorg is waar kinders van hul biologiese ouers verwyder word as gevolg van onvoldoende en ontoereikende versorging en omstandighede, en by 'n ander ouerhuis geplaas word wat na hul emosionele, fisiese en intellektuele toestand omsien, op bevel van 'n kinderhof, ingevolge die Wet op Kindersorg.

8.4 Speltherapie

Volgens Oaklander (1988:160) kan speltherapie as volg omskryf word: "Children experience much that they cannot as yet express in language, and so they use play to formulate and assimilate what they experience. Play is the child's form of self-therapy through which confusion, anxieties and conflicts are often worked through."

Speltherapie is 'n manier waarop die realiteit "gebuig" word om by die kognitiewe vlak van funksionering aan te pas. Spel is 'n belangrike funksie vir die kind en maak deel van sy simboliese taal uit. Deur die gebruik van spel, kan 'n kind sy gevoelens erken en verbaliseer (Schoeman, 1996:70). Uit bogenoemde is dit dus duidelik dat speltherapie 'n doelgerigte metode is waar die terapeut van spel gebruik maak om tot die kind se vlak toe te tree, waarbinne hy veilig voel om sy gevoelens en ervarings uit te speel.

8.5 Gestalt

Volgens Thompson & Rudolph (1992:109) is Gestalt " ... a form, a co-figuration or a totality that has as a unified whole, properties which cannot be derived by summation from the parts and their relationships."

Verder is 'n Gestalt die sinvolle rangskikking van die dele op so 'n wyse wat die individuele dele nie is nie (Papalia, 1985:560).

Uit bogenoemde is dit dus duidelik dat 'n Gestalt meer as die som van sy dele is. Dit is ook 'n lewenswyse, 'n filosofie en 'n manier van wees.

8.6 Gestaltterapie

Die Gestaltterapie is 'n vorm van psigoterapie wat fokus op dit wat onmiddellik teenwoordig is, met die doel om die klient te help om die gewaarwording van sy ervarings in hulle totaliteit te verbeter (Gouws, e.a. 1979:104).

Volgens Thompson & Rudolph (1992:113) beklemtoon die Gestaltterapie onmiddellike ervarings. Dit fokus op die hier-en-die-nou. Dit frustreer ook die kliënt in 'n poging om uit sy bewuswording te ontsnap.

Uit die bogenoemde is dit dus duidelik dat die Gestaltterapie nie op simptome en analise nie, maar eerder op 'n totale integrasie fokus.

9. INDELING VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG

Die indeling van die ondersoek is as volg gedoen:

- 9.1 Hoofstuk 1: Algemene oriëntering
- 9.2 Hoofstuk 2: Pleegsorg en die implikasies daarvan op die pleegkind
- 9.3 Hoofstuk 3: Gestaltterapie as benadering
- 9.4 Hoofstuk 4: Empiriese gegewens
- 9.5 Hoofstuk 5: Gevolgtrekkings en aanbevelings

2. DIE BIOLOGIESE OORS

Die standpunt bestaan dat die biologiese oors die beste oors vir 'n groot aantal alhoewel dusende kinders jaarliks uit hul ouers se sorg verwyder word en in substitusiesorg geplaas word (Miller, 1995:3).

Volgens Miller (1995:3) bestaan '... troubled parents in many forms, they present some shared challenges and difficulties for their kids'. Campbell